

פולינה (פסייה) קובריף.

העיר שבה התגוררתי הייתה ברומניה. רומניה עכשיו זה אוקראינה, לפני המלחמה הייתה רומניה. זו הייתה עיר גדולה מאוד, עם תרבות עם על מיני דברים יפים. שלטו עליה טורקים, גרמנים. בעיר שלנו 95 אחוזים היו יהודים ו-5 אחוזים נוצרים. אני לא גרתי בתוך עיר גדולה אלא ליד העיר, בכפר קטן. כמו שיש תל אביב ורמת-גן, שהן ערים הצמודות אחת לשנייה אבל כל אחת היא עיר בפני עצמה, ככה הכפר שלנו היה קרוב לעיר.

בימי שישי היהודים היו הולכים לבית הכנסת. יום שישי אחד זכור לי מאוד טוב. אנחנו, הילדים הקטנים, שיחקנו מחוץ לבית כנסת. פתאום שמענו רעש, אבל לא ראינו ברק אלא שמענו רק רעם. תמיד לפני הגשם היו רואים את הברקים ואחר כך הגיעו הרעמים, אבל הפעם רק שמענו רעם. לא שמנו לב, חשבנו אולי בעיר יורד גשם, אצלנו בכפר לא ירד. אחרי כמה זמן כבר ישבנו מסביב לשולחן, המתפללים חזרו מבית הכנסת והכל כמו תמיד, כמו שכל היהודים עושים - קידוש. הבית שבו גרנו היה קטן, הוא לא היה מאבן אלא מאדמה. זה היה בבית, בכפר. הבתים שם לא היו גדולים. פתאום הבית שלנו רעד, לא ידענו מה קרה. מישו אמר שהנאצים כבר צריכים להגיע, הנאצים היו קרובים אלינו. הסתכלנו מהחלון וראינו שהתחילו לרדת טיפות גשם על זכוכית החלון. הבית שלנו רעד. ליד הבית שלנו היה גשר מעץ, והנאצים כבר היו על הגשר עם המגפיים שלהם. שמענו את הצעדים שלהם. הבית שלנו כאילו בכה והגשם שירד היה כמו דמעות. אני מאוד פחדתי. אני ילידת 1936 הנאצים הגיעו אלינו בשנת 1941, הייתי אז בת חמש. אימא שלי החזיקה אותי בידיה ואני ראיתי שהיא בוכה. היה בי פחד נוראי - מה פתאום אימא שלי בוכה? חיילים חבשו כובע ירוק, היה גשם והם צעדו בשורה. כשהסתכלנו מהחלון זה היה נראה כמו נחש גדול משתרך. אחרי יום-יומיים ברדיו אמרו שצריכים להדביק לבגד מגן דוד צהוב לכל היהודים. אימא אמרה שבמרכז הכפר שלנו כבר הכניסו אנשים לתוך גטו שהקימו, סגור בגדר מחוט טיל. אימא שלי אמרה שאנשים שהיו בתוך הגטו רוצים לאכול, הם היו רעבים. היא לקחה כל מיני דברי מזון מהבית ורצה להביא להם את האוכל. אחרי יומיים אמרו לנו שאנחנו צריכים לארוז קצת חפצים, בגדים ואוכל ואנחנו צריכים לעזוב את הבית. היה חייל עם נשק וכלב גדול. היה תור של הרבה אנשים - כל הכפר, כי רוב הכפר שלנו היו יהודיים. זקנים, שלא יכלו ללכת, נפלו וחייל עם נשק ירה עליהם. ילדים בכו, אוכל לא היה, מים לא היה, כל מה שאנשים לקחו מהבית כבר נגמר, זה הספיק אולי ליום-יומיים, אולי שלושה ימים וזהו, נגמר. אני בכיתי וביקשתי לשתות, אבא שלי ראה שלולית מים שנוצרה מהגשם בצד הדרך הוא לקח ספל ורצה להביא לי מים, המים לא היו נקיים - חצי מזה היה בוץ. איך שהוא הספיק לקחת קצת מים מאותה שלולית. חייל עם נשק ירה לאבי ברגל. אנחנו לא היינו הראשונים בהליכה, לפנינו היו אנשים ואנחנו היינו צריכים ללכת בין גופות של יהודים שהיו על הרצפה. הרבה גופות, הרבה דם, הרוגים, כי הם לא יכלו ללכת וככה כל הדרך דילגנו בין הגופות.

במשפחה היינו שלוש בנות, הגדולה בת 18, השנייה בת 12 ואני הקטנה - הייתי בת חמש. אחותי הגדולה הרימה תיק ובתיק היו נמצאים הבגדים שלי - מכנסיים, חולצות... ארבעה בנים, לא נאצים, אלא אנטישמים לקחו את התיק והתחילו להכות את אחותי. היא נפלה על הבוץ ויצא לה דם מהאף ומהפה, היא לא מתה לגמרי. בהמשך הדרך היה כפר, הנאצים אמרו לנו שאנחנו יכולים להישאר בכפר עד הבוקר, היה כבר כמעט ערב. החיילים הנאצים עדיין המשיכו ללכת איתנו והם נשאו נשק אבל אמרו שאנחנו יכולים לנוח עד הבוקר. אחותי כבר בקושי הייתה חיה, אימא שלי אמרה שצריך לקחת מים מהבאר כדי שנביא לה לשתות. אחותי בת השתיים עשרה ואני לקחנו כד כדי שנוכל להביא לאחותי מים מהבאר. כשהגענו לבאר הסתכלנו לתוכה וראינו שבבאר לא היה מים היו רק אנשים מתים, גם ליד הבאר היו גופות של אנשים מתים. חזרנו ואמרנו לאימא והיא אמרה: "איך זה שאין מים?" אמרנו לה: "במקום מים, יש בבאר אנשים הרוגים". אחותי הגדולה נפטרה. אנחנו הגענו למחנה. לפני שהמקום הזה הפך למחנה היו בו סוסים או פרות, במקום הזה היו קרשים וקש. בפניה היה שק עם מלח. סבא שלי לקח קצת מלח והלך לכפר. הוא הצליח לצאת מחוץ לגטו ולעבור את חוט התיל. שם, בכפר שממנו באנו קודם לכן, לא היה מלח, חנויות כבר לא היו פתוחות ולכן הוא לקח מלח לאנשי הכפר והם נתנו לו תפוחי אדמה וסלק לבן בתמורה. מגבול רומניה, איפה שהיינו עד הים השחור, היה הגטו. את אבא שלי הנאצים לקחו לעבוד בבית חרושת לאוניות. זה כבר לא היה כמו בגטו אלא יותר גרוע. הם עבדו שם מאוד מאוד קשה. אנחנו, שתי הבנות, נשארנו עם אימא כי רחל

שלנו נפטרה. אז נשארנו רק מלכה ואני - פסייה. ישבנו ככה, לא יכולנו לרחוץ את עצמנו, לא את הידיים, היו לנו כינים על הגוף. יכולנו לאסוף את הכינים בידיים, הם אכלו את הגוף שנו ולנו לא היה שם דבר לאכול. אימא שלי נפטרה מרעב, כל הגוף שלה התנפח - הרגליים, הידיים, הפנים שלה היו נפוחות וכבר לא היו רואים את העיניים שלה. אחותי ואני ישבנו במחנה ומסביבנו נפטרו עוד המון אנשים. פעם אחת אישה אחת אמרה לנו: "צריך לצאת מפה" ואנחנו פחדנו כי הנאצים לקחו אנשים מהמחנה והרגו אותם, פחדנו שהם יהרגו אותנו, לא רצינו ללכת, המשכנו לשבת בפחד. האישה אמרה לנו: "צריך ללכת".

אצבעות הרגליים שלנו היו שחורות מהקור, נפלה לי אצבע אחת. אחותי רעדה מקור, היא ישבה והרגליים שלה היו מקופלות, הברכיים שלה נגעו בפנים שלה, היא לא יכלה ליישר את הרגליים. אותה אישה עזרה לנו לצאת מהגטו וראינו סוסים עם עגלה ועל העגלה היו הרבה ילדים, הם אמרו לנו שהם נוסעים לגטו מיוחד לילדים. היו הרבה סוסים ועגלות, גם אנחנו ישבנו על העגלה. נסענו והגענו לגטו שנמצא ליד הים השחור. לפני כן היינו בגטו בוונציה ואחר-כך הגענו לגטו באודסה, שזה היה גטו לילדים. גם שם אותו הדבר. היה קשה. לא היו כריות, שמיכות- כלום. שם נתנו לנו אוכל. האוכל שנתנו לנו היה דייסה מתירס אבל לא כמו דייסה, חצי מהדייסה היה מים. זה מה שנתנו לנו לאכול בבוקר ובערב. היינו צריכים לשיר את ההמנון של הרומנים בעמידה. נעליים לא היו לנו. היה קר מאוד ודרכנו על אבנים. הייתה אישה רומניה שהייתה מרביצה לילדים אם הם הניחו רגל אחת על השנייה בגלל הקור, היא לא נתנה לנו אוכל. האישה הרביצה לי וכבר לא הייתי בהכרה. היה מחנה שכולו מלא באנשים שהיו חולים בטיפוס- לקחו אותי לשם.

אני לא יודעת אם זה היה בדיוק ככה. פגשתי בן אדם בתל אביב כשהלכנו לעורך דין כדי לקבל פיצויים מגרמניה וככה פגשתי את אותו בן אדם והתחלנו לדבר. אני בן אדם מאוד חברותי, ישבנו אצל עורך הדין והאיש שאל אותי באיזה גטו הייתי אז אמרתי לו איפה. זה היה בשנת 1995. בסוף התברר שכשהיינו ילדים קטנים היינו באותו מחנה. הוא שאל אותי איך אני מרגישה אז אמרתי לו שהגב שלי כואב ושאלו לי סחוס בגוף שלי, אז הוא אמר לי שכשלקחו אותי למחנה הנגוע בטיפוס היה רופא שהיה מזריק זריקות לילדים, הוא הזריק גם לי ובגלל זה אין לי סחוס בגוף. בינתיים, אבא שלי ברח ממקום העבודה שלו. כבר עברו ארבע שנים והוא רצה לחפש איפה אנחנו – בנותיו – נמצאות. הוא לא ידע היכן אנחנו, אם אנחנו בחיים או שמא כבר לא. הוא ידע שאשתו, אימא שלנו, נפטרה לכן הוא רצה לחפש את הבנות שלו. הוא חיפש וליד גטו הילדים, איפה שאנחנו היינו, היה גשר גדול וכשהוא עשה את דרכו על הגשר הרגו אותו וכך נשארנו רק שתינו, אחותי ואני. במרץ 23 רצחו את אבא שלי ובמרץ 26 באו הרוסים להציל אותנו בשנת 1944.

היו הפצצות שנפלו מהאוויר. אני נפלתי לבור, אחותי חיפשה אותי ולא מצאה. נפלתי לבור ומעליי נערמו גופות של אנשים שנרצחו. אחותי לא מצאה אותי, היא חיפשה, הלכה ושוב חזרה לאותו מקום ולא מצאה. בסוף הצליחו למצוא אותי בגלל שלושת האצבעות שלי, האצבע, האמה והקמיצה, שבצבצו בין ההרוגים. הזזתי את האצבעות כדי שיראו שאני עוד בחיים.

בסוף המלחמה שלחו אונייה לפלשתינה. אחותי בכתה וביקשה מהקצין ברומנית שגם היא ואחותה הקטנה רוצות לעלות לאונייה לפלשתינה. הקצין דרש ממנה שתראה לו מסמכים, אבל לא היו לנו מסמכים. הקצין אמר: "אם אין לכן מסמכים, אתן לא יכולות לעלות. אולי אתן לא יהודיות ואתן רוצות להגיע לפלשתינה?!" האונייה החלה את דרכה וכעבור רבע שעה היא התפוצצה בתוך המים וכל הילדים שהיו עליה מתו. 400 ילדים טבעו בים, ואנחנו נשארנו בחיים – הנה, אני חיה.

הרוסים באו ואחותי אמרה לי שנחזור לכפר שבו נולדנו, אולי נמצא שם או בעיר שליך קרובי משפחה שגם שרדו את המלחמה. לאימא שלי היו חמש אחיות ושני אחים. משפחתי הייתה משפחה דתיה ושם המשפחה שלי היה לוי. רצינו לחפש שרידים. מצאנו את דוד שלי, אח של אימא שלנו, הוא חזר בחיים עם שלושת ילדיו ואשתו. הוא חזר לבית שבו התגורר בכפר לפני המלחמה. נוצרים כבר התגוררו בבית שלו וכמובן הם לא רצו להחזיר לו את הבית. במקום זה הוא התגורר בחדר אחד עם אשתו וילדיו ואתנו. אחותי הייתה מאוד חכמה, היא אמרה לי: "בואי פסלה", נלך לראות מה עם הבית שלנו". הגענו לשם והבית שלנו היה הרוס מפגז שנפל עליו. ליד הבית שלנו היה בית כנסת. תמיד היה אור בבית הכנסת ומלא אנשים. עכשיו זכוכיות היו שבורות והיה חשוך. אחותי בכתה כשראתה את בית הכנסת במצב הזה ואמרה לי: "בואי נלך מפה. אין פה יהודים, אין לנו מה לעשות פה". דוד שלי ואחותי שמו אותי בבית יתומים. אחרי המלחמה היה מאוד קשה. אנשים המשיכו למות

מרעב, לא היה אוכל, לא היה כלום ואצלנו עוד פעם הרגליים התנפחו מהקור. כשגדלתי קצת, הוציאו אותי מבית היתומים כי לא היה מקום. התחלתי לעבוד בכל מיני עבודות, לא היה לי בית. אחר-כך נסעתי לסיביר, איפה ששילמו משכורת טובה, איפה שיכולתי למצוא דירה. אחותי איבדה את ההכרה במקום העבודה שבו עבדה בבית החרושת, היא נפלה מהרעב, לא היה לה אוכל. אחר כך המצב השתפר קצת, היה יותר טוב.

אחותי הגיעה לארץ בשנת 1970 והתגוררה ברחובות, היום היא כבר נפטרה. בשבילי, אחותי הייתה במקום אימא שלי. לפני שהיא נפטרה היא החזיקה את הראש שלי, ליטפה אותי ומלמלה: "פסה'לה, פסה'לה. אוי, את כבר סבתא, יש לך משפחה אבל בשבילי את תמיד תהיי ילדה". היה לה לב טוב.

לאחותי יש שתי בנות. אחת גרה ברחובות והשנייה בטורונטו, קנדה. ואנחנו פה, באופקים. כשאנחנו הגענו לארץ בשנת 1994 אחותי הייתה בארץ כבר 24 שנים, אני הגעתי אחריה. היא הגיעה לפניי מכיוון שלפני כן היא התגוררה באוקראינה ושמה הייתה אנטישמיות נוראית כלפי היהודים, אי אפשר היה לסבול את זה. אני, לעומת זאת, גרתי בסיביר ושם לא הייתה אנטישמיות, יש שם אנשים טובים. אני עבדתי בסיביר כמעט 30 שנה. כשעליתי לארץ היו לי כבר תשעה נכדים. עכשיו יש לי עשרה, עם אנטון. אני בארץ כבר 18 שנים. התחתנתי בסיביר. בעלי לא היה בשואה הוא מהמזרח, הנאצים הספיקו להגיע עד למוסקבה. יש לנו שלושה ילדים הבן הצעיר עוד לא נשוי, עשרה נכדים ושישה נינים. כולם בארץ אין לי משפחה ברוסיה.

זה הסיפור בקצרה.

אני כותבת סיפורים. ב"יד ושם" נמצאים שני הסיפורים הגדולים שלי שכתבתי. יש לי פה את כל הסיפורים אבל הם כתובים ברוסית. אני מצטערת שאני לא יכולה לתרגם אותם לעברית. יש לי כבר 26 סיפורים, ועכשיו אני עובדת על הסיפור ה-27 שלי. אני שאלתי אם יש סטודנטים שיכולים לתרגם את הסיפורים, יש סטודנטים שיודעים רוסית ועברית אבל זו עבודה מאוד קשה וצריך להיות מקצועי וגם אין לי כסף. הקלדתי למחשב את כל הסיפורים שלי. כל מה שקרה, מה שהיה, לא הרגשתי. הייתי מאוד בקטנה. הרגשתי יותר את החיים שהיו לי בבית היתומים, כשגדלתי בלי הורים. כשקשה בחיים יש על מי להישען, ההורים הם כמו קיר ולי לא היה קיר להישען עליו. עבדתי מאוד קשה. עכשיו ב"ה יש רק שמחה, למרות שעדיין אין לנו שקט. אנחנו גרים 20 ק"מ מעזה. מה שיהיה - יהיה. הוא אתנו, אני יודעת!

אנחנו היינו במשך 70 שנה בגלות לכן היה לנו מאוד קשה לשמור על הדת, וזה כואב לי. אנחנו מדליקים נרות בערב שבת, אנחנו עושים מה שאנחנו יכולים, מה שאנחנו יודעים. יש פה בשכונה משפחות שתמיד מזמינות אותי לחגוג איתן את החגים. המסר לדורות הבאים: תבקשו שיהיה רק שלום. זה הכי חשוב. היו דיבורים על סוף העולם ואני לא פחדתי, אבל כשיש מלחמה אני מפחדת, כי כשיש מלחמות יש ילדים שנשארים בלי הורים. זה כמו מחלה אצלי, כי אני סבלתי מזה אני יודעת מזה לגדול בלי הורים. יהיה טוב!

עוד מעט לא יישארו אנשים שהיו בגטו, אנחנו הולכים, זהו. את תוכלי לספר לנכד שלך את הסיפור שלי. תגידי לו שפגשת אישה שהייתה בגטו, שרדה וסיפרה לך את הסיפור שלה.

חן שלמה